

PUOLUSTUSVALIOKUNNAN LAUSUNTO 1/2001 vp

Hallituksen toimenpidekertomus vuodelta 2000

Perustuslakivaliokunnalle

JOHDANTO

Vireilletulo

Eduskunta on 18 päivänä huhtikuuta 2001 lähettäessään hallituksen toimenpidekertomuksen vuodelta 2000 (K 5/2001 vp) valmistelevasti käsiteltäväksi perustuslakivaliokuntaan samalla määrännyt, että pysyvien erikoisvaliokuntien on annettava asiasta lausuntonsa perustuslakivaliokunnalle.

Asiantuntijat

Valiokunnassa ovat olleet kuultavina

- kaupallinen neuvos Arto Koski, puolustusministeriö
- johtaja Markku Tapio, kauppa- ja teollisuusministeriö
- kenraalimajuri Ilkka Kylä-Harakka, Pääesikunta
- toimitusjohtaja Jorma Wiitakorpi, Patria Industries Oyj.

VALIOKUNNAN KANNANOTOT

Perustelut

Toimenpidekertomus sisältää yhden puolustusvaliokunnasta lähtöisin olevan lausuman, joka koskee aluevalvontalain täytäntöönpanoa (HE 38/2000 vp). Eduskunta edellytti 21.6.2000, että hallitus seuraa aluevalvontalain ja erityisesti siinä säädetyn lupamenettelyn toteutumista ja antaa tarvittaessa esitykset korjaaviksi toimenpiteiksi eduskunnalle viipymättä. Aluevalvontalain tultua vastikään voimaan lausuma on ajankohtainen ja syytä pitää voimassa.

Kotimaisen puolustustarviketeollisuuden toimintaedellytykset

Kotimainen puolustustarviketeollisuus on ajautunut kasvaviin vaikeuksiin. Erityisen vaikea tilanne tällä hetkellä on ase- ja ampuvatarviketeollisuudessa, jossa puolustusvoimien tilaustar-

peet suuntautuvat muun muassa ohjusjärjestelmiin ja erikoisampumatarvikkeisiin. Näitä ei valmisteta kotimaassa eikä niiden valmistuskykyä voitane tänne kehittää ilman huomattavia kustannuksia. Tilanne on parempi esimerkiksi elektroniikkateollisuuden ja kuljetusmateriaali-toimialan sektoreilla, joilla tilaukset ovat viime aikoina jopa lisääntyneet.

Tilanteen vakavuutta osoittaa se, että valiokunnan saaman selvityksen mukaan Puolustus-teollisuusyhdistyksen 25 jäsenyrityksestä kolme on äskettäin ilmoittanut yt-neuvottelujen käynnistämisestä. Neuvottelut koskevat Nammo Lapua Oy:n, Nexplo Vihtavuori Oy:n ja Patria Vammassa Oy:n osalta yhteensä noin 400:aa henkilöä. Yt-neuvottelut on käynnistetty, koska kotimaisen ammus- ja ruutituotannon jatkumiseen ei ole kyetty löytämään ratkaisuja.

Puolustusvoimilla ei ole mahdollisuutta tällä hetkellä käytössään olevalla rahoituksella ylläpitää kotimaista raskasta ampumatarviketeollisuutta. Vuonna 2001 ampumatarviketeollisuuden suunnataan 120 miljoonaa markkaa valmiusyhtymien kehittämiseen tarkoitetuista varoista. Jo tällä kertaluonteisella toimenpiteellä hidastetaan valmiusyhtymien varustamista. Laajamittaisen hyökkäyksen ennalta ehkäisyyn ja torjuntaan tarkoitettujen joukkojen ampumatarvikkeiden täydennys- ja korvaushankintoihin ei ole määrärahoja käytännössä lainkaan. Kuitenkin tarvetta kotimaisen raskaan ampumatarviketuotannon ylläpitämiseen on varastoitujen ampumatarvikkeiden vanhenemisesta, rauhan ajan koulutuskäytöstä sekä pitkäkestoisen kriisin kulutuksen korvaamisesta johtuen. Mikäli ampumatarviketuotanto ajetaan alas, sen uudelleen käynnistäminen ei ole mahdollista. Ampumatarviketuotanto on myös osa huoltovarmuutta. Kriisiaikana tiettyjen perustuotteiden riittävyys perustuu siihen, että niitä valmistetaan Suomessa.

Puolustusteollisuudelle olisi tärkeää myös se, että puolustusvoimat voisi käynnistää jatkossa selvästi enemmän monivuotisia tutkimus- ja kehittämishankkeita. Erityisesti näitä tarvittaisiin niillä kriittisiksi katsotuilla osaamisalueilla, joilla kotimainen alan kompetenssi halutaan säilyttää korkealla tasolla. Vain tiettyjen alojen vahvalla erityisosaamisella voi puolustusteollisuus osallistua alan kansainväliseen tutkimus- ja kehittämistyöhön. Huolestuttavana voidaankin pitää sitä, että Suomessa käytetään suhteessa vertailukelpoisiin maihin huomattavan vähän voimavaroja puolustusmateriaaleja koskevaan tutkimukseen ja tuotekehittelyyn. Ilman omia tutkimus- ja kehittämispanostuksia Suomi on vaarassa ajautua pelkästään muualla kehitettyjen järjestelmien ostajaksi ja siten riippuvaiseksi ulkomaisista materiaalitoimittajista.

Puolustusmateriaaliteollisuuden kehittämistä selvittänyt toimikunta totesi vuonna 1999 hyväksymässään yksimielisessä mietinnössä, että alhaisen tilauskannan teollisuudelle aiheuttamien akuuttien ongelmien ratkaisemiseksi olisi lisärahoitusta tullut saada jo vuosina 1999 ja 2000 noin 200—300 miljoonaa markkaa vuodes-

sa. Toimikunnan ehdotuksiin perustuvia esityksiä ei kuitenkaan koskaan hyväksytty. Teollisuuden mukaan ampumatarviketeollisuuden tilauskannan kannattavuusraja on noin 300 miljoonaa markkaa/vuosi. Alle 200 miljoonan markan vuositainen tilauskanta lopettaa kotimaisen ampumatarviketuotannon ja hankinnat keskittyvät ulkomaille.

Eduskunta totesi vastauksessaan hallituksen puolustuspoliittiseen selontekoon vuonna 1997, että kotimaisen puolustustarviketeollisuuden toiminnan turvaaminen on keskeinen osa Suomen itsenäisen puolustuksen taloudellista ja sotilaallista perustaa. Useissa yhteyksissä eduskunta on katsonut, että puolustusvoimien hankinnoista keskeisesti riippuvan kotimaisen puolustusmateriaaleja valmistavan teollisuuden toiminta edellyttää varmuutta jatkuvasta tilauskannasta. Eduskunta on myös edellyttänyt, että hallitus tulevissa talousarvioissa huolehtii kotimaisen puolustustarviketeollisuuden toimintaedellytyksistä. Se on asettanut 50 prosentin tavoite-tason kotimaisten hankintojen osuudelle kaikista puolustusvälinehankinnoista vuoden 2003 loppuun mennessä. Tämä tavoite edellyttäisi merkittävästi nykyistä korkeampaa materiaalihankintamäärärahojen tasoa jo vuonna 2001.

Valiokunnan saaman selvityksen mukaan puolustushallinto on esittänyt vuoden 2001 ensimmäiseen lisätalousarvioehdotukseen hankintoihin kotimaiselta puolustustarviketeollisuudelta 220 miljoonaa markkaa, jolla luotaisiin tilauskanta ampumatarviketeollisuudelle vuodeksi 2002. Myös käynnissä oleva puolustuspoliittisen selonteon tarkistus on puolustusteollisuudelle tärkeä, koska se luo pohjan tulevien vuosien materiaalihankintojen suunnittelulle ja toteuttamiselle.

Valiokunta toteaa, että kotimainen puolustustarviketeollisuus on puolustusvoimien materiaallisen valmiuden välttämätön edellytys. Sitä tarvitaan sekä nykyaikaisten järjestelmien toimittajana, näiden järjestelmien ylläpitäjänä että sodan ajan massakulutusmateriaalin valmistajana. Teollisuuden teknisen ja teknologisen osaamisen laajentaminen ja kehittäminen vastaamaan kansainvälisiä haasteita ja puolustusvoimien tar-

peita edellyttää riittävän kapasiteetin luomista ja tuotannon ylläpitoa. Puolustusvoimien omilla tilauksilla on huomattava referenssimerkitys myös puolustusteollisuuden vientipyrkimysten tukemisessa.

Puolustusvaliokunta katsoo, että puolustus-tarviketeollisuuden riittävän työllisyyden ja Suomen itsenäisen puolustuksen turvaaminen edellyttävät puolustusvoimien materiaalihankintamäärärahojen nostamista siten, että eduskunnan asettama tavoite kotimaisten hankintojen 50 prosentin osuudesta saavutetaan asetetussa aikataulussa. Tarvittavilla määrärahalisäyksillä jo

vuoden 2001 ensimmäisessä lisätalousarviossa on korvattava määrärahojen leikkauksista aiheutunutta materiaalihankintojen jälkeenjääneisyyttä siten, että kaavailluista henkilöstön irtisanomisista voitaisiin luopua.

Lausunto

Edellä esitetyn perusteella puolustusvaliokunta kunnioittavasti ehdottaa,

että perustuslakivaliokunta ottaa huomioon, mitä tässä lausunnossa on esitetty.

Helsingissä 15 päivänä toukokuuta 2001

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

pj. Ilkka Kanerva /kok
vpj. Jaakko Laakso /vas
jäs. Reijo Kallio /sd
Seppo Kanerva /kok
Juha Karpio /kok
Seppo Lahtela /kesk
Raimo Mähönen /sd
Tero Mölsä /kesk

Olli Nepponen /kok
Lauri Oinonen /kesk
Aulis Ranta-Muotio /kesk
Ismo Seivästö /skl
Harry Wallin /sd
vjäs. Eero Akaan-Penttilä /kok
Juha Korkea-aho /kesk
Kari Myllyniemi /kesk (osittain).

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Alpo Rivinoja.